

Το φαινόμενο της εκκοσμίκευσης στη σύγχρονη πραγματικότητα

Η εκκοσμίκευση ως φαινόμενο του μοντέρνου κόσμου

[...] Εφόσον υπάρχουν διάφορες θεωρήσεις της εκκοσμίκευσης, δεν μπορεί να υπάρχει ένας και μοναδικός ορισμός της. Οι ορισμοί συνδέονται με την ιδιαίτερη οπτική με την οποία κάθε ερευνητής προσεγγίζει το φαινόμενο της εκκοσμίκευσης. Γενικά όμως θα μπορούσε να λεχθεί ότι το βασικό στοιχείο που υπάρχει σε όλες τις θεωρήσεις είναι ότι η εκκοσμίκευση σήμανε τον περιορισμό της επιρροής που ασκούσε η θρησκεία στο κοινωνικό, πολιτικό και πολιτισμικό πεδίο. Ο περιορισμός αυτός δεν σημαίνει άρνηση του θρησκευτικού πιστεύω, αλλά στην πραγματικότητα καταξίωσή του, αφού από υπόθεση που επιβαλλόταν με βάση τη θέληση των ηγεμόνων ή των κοινοτήτων, μετακινείται στη σφαίρα της ανθρώπινης ελευθερίας και επιλογής.

Πέτρου, Ι., *Χριστιανισμός και Κοινωνία*, Εκδόσεις Μπαρμπουνάκη, Θεσσαλονίκη, 2017, σελ. 161-162.

Η Εκκλησία και η εκκοσμίκευση

[...] Στις παραδοσιακές κοινωνίες, η δημόσια σφαίρα ήταν διογκωμένη και κάλυπτε ολόκληρη τη ζωή του ανθρώπου. Στη νεώτερη κοινωνία, αναπτύσσεται η ιδιωτική σφαίρα προς την οποία μετακινείται βαθμιαία και η θρησκεία. Αυτό σημαίνει ότι η θρησκεία γίνεται προσωπική και ιδιωτική υπόθεση και παύει να λειτουργεί υποχρεωτικά και κρατικά... «ιδιωτική υπόθεση» δεν σημαίνει «ατομική υπόθεση», αλλά ελεύθερη αποδοχή κάποιου πράγματος που δεν επιβάλλεται από το κράτος (ή την κοινότητα). Στο θρησκευτικό πεδίο, ο πολίτης είναι ελεύθερος να θρησκεύει ή να μην θρησκεύει, ή να επιλέγει τη θρησκεία που θέλει. Με αυτήν την έννοια, το ιδιωτικό δεν αντιπαρατίθεται στο συλλογικό, διότι οι ιδιωτικές πρωτοβουλίες μπορούν να πραγματοποιούνται συλλογικά και κατ' επέκταση κοινωνικά. Όταν οι άνθρωποι συναθροίζονται για να λατρεύσουν τον Θεό τους λειτουργούν συλλογικά και η θρησκεία έχει πάντα μια κοινωνική διάσταση που μπορεί να εκφραστεί με ποικίλους τρόπους. Εξάλλου, στον ιδιωτικό χώρο ανήκει και η περίφημη κοινωνία πολιτών που μπορεί να δραστηριοποιηθεί προς πάσα κατεύθυνση και με ορατά και επιτυχημένα αποτελέσματα.

Παπαγεωργίου, Ν., «Η Εκκλησία και η εκκοσμίκευση», Δημοσίευση: 12/6/2007. Από την επίσημη ιστοσελίδα του Οικουμενικού Πατριαρχείου (Ανακτήθηκε 14/5/2017).

Παλιά καθολική εκκλησία έχει μετατραπεί σε χώρο κατοικίας.

Εκκλησίες στην Ιταλία που έχουν μετατραπεί σε τράπεζες, γκαλερί, θέατρα, μέχρι και συνεργεία αυτοκινήτων. Από τη σελίδα Internetistas, Δημοσίευση: 29 /7/2013 (Ανακτήθηκαν 14/5/2017).

Η ποιμαντική στα χρόνια της εκκοσμίκευσης

[...] Η σύγχρονη φιλελεύθερη κοινωνία αποξενώνει τους ανθρώπους στον βαθμό που αποθαρρύνει τις μακροχρόνιες δεσμεύσεις, καθώς θεωρεί πως έτσι προστατεύονται καλύτερα τα δικαιώματά τους. Όλοι νοιώθουν πιο ελεύθεροι και πιο ευέλικτοι και η κοινωνία ανάγεται σε ένα αχανές super-market της επιθυμίας, στο οποίο ο καθένας ενθαρρύνεται να εισέλθει μόνος και να περιπλανηθεί αποκομίζοντας ό,τι θεωρεί πως ο κόσμος του οφείλει.

Οι ενορίες δεν μοιάζουν να συνιστούν τις ευχαριστιακές συνάξεις που αποσκοπούν στη λατρεία του αληθινού Θεού, ούτε καλλιεργούν στην πράξη την αγάπη και το ενδιαφέρον για τον πάσχοντα αδελφό. Θυμίζουν περισσότερο κέντρα εξυπηρέτησης θρησκευτικών αναγκών, στα οποία ούτε ο ιερέας ούτε ο πιστός εκπλήσσονται πλέον από το γεγονός πως δεν ξέρουν τίποτε ο ένας για τον άλλο και δεν επιθυμούν και να κάνουν κάτι για αυτό. Αυτό που προέχει είναι να εξυπηρετηθεί η τρέχουσα ανάγκη, να βαπτισθεί το παιδί, να εκδοθούν τα σχετικά χαρτιά για τον γάμο και να κανονιστούν τα σχετικά με την τελετή, να γίνει το μνημόσυνο του αγαπημένου νεκρού, να κανονισθεί ο αγιασμός, το ευχέλαιο, να γίνει η δωρεά και να αναγραφεί κάπου στον ναό το όνομα του δωρητή. Το τι νοηματοδοτεί όλες αυτές τις πρακτικές, τι τις συνέχει, πώς ενσωματώνονται μέσα στον γενικό εκκλησιαστικό βίο, αλλά και στην προσωπική πορεία του κάθε χριστιανού, είναι ένα ερώτημα που δεν τίθεται σχεδόν ποτέ. [...]

Γκανάς, π. Ευ., «Η ποιμαντική στα χρόνια της Εκκοσμίκευσης», *Θεολογία* 2, 2010, σελ. 53-79.

Ορθόδοξη παράδοση και εκκοσμίκευση

Η ζωή των χριστιανών στον κόσμο

«Οι Χριστιανοί δεν ξεχωρίζουν από τους άλλους ανθρώπους στην γλώσσα ομιλίας, ούτε στις συνήθειες. Ούτε κατοικούν σε δικές τους ξεχωριστές πόλεις, ούτε χρησιμοποιούν κάποια γλωσσική διάλεκτο διαφορετική, ούτε ζουν με «περίεργο» τρόπο! Δεν έχουν επινοήσει κάποιο «παράξενο» τρόπο ζωής στηριγμένοι στην ανθρώπινη περιέργεια, ούτε και προΐστανται όπως μερικοί μιας ανθρώπινης διδασκαλίας. Κατοικούν σε ελληνικές ή βαρβαρικές πόλεις, όπως συνέπεσε ο καθένας, και διαβιούν με τις τοπικές συνήθειες και τον τρόπο ενδυμασίας και τροφής του κάθε τόπου ενώ συγχρόνως γίνεται φανερή η θαυμαστή και αξιοπρόσεκτη συμπεριφορά τους.

Ζουν στην δική τους ο καθένας πατρίδα αλλά ως πάροικοι. Μετέχουν σε όλα τα κοινά ως πολίτες και υπομένουν τα πάντα, όμως σαν να ήσαν ξένοι. Η ξενιτειά είναι πατρίδα τους και η πατρίδα τους ξενιτειά. Παντρεύονται όπως όλοι και γεννούν παιδιά αλλά δεν τα σκοτώνουν. Γήινοι άνθρωποι είναι αλλά δεν ζουν με ζωώδη τρόπο. Διαβιούν στη γη αλλά έχουν το πολίτευμα στον ουρανό. Υπακούουν στους κρατικούς νόμους αλλά με τον τρόπο ζωής τους ξεπερνούν τους νόμους. Αγαπούν τους πάντες έστω κι αν διώκονται από όλους. Αγνοούνται και κατακρίνονται από πολλούς, φονεύονται αλλά «ζωοποιούνται». Γίνονται φτωχοί από πεποίθηση και «πλουτίζουν» τους άλλους. Στερούνται σχεδόν των πάντων αλλά δίνουν σε όλους. Περιφρονούνται από τους ανθρώπους αλλά γίνεται δόξα γι' αυτούς η περιφρόνηση. Συκοφαντούνται αλλά δικαιώνονται. Χλευάζονται και αυτοί ευλογούν. Υβρίζονται και τιμούν. Ενώ κάνουν το καλό, τιμωρούνται ως κακοί· όταν όμως τιμωρούνται χαίρουν γιατί έτσι αποκτούν την «έν Χριστώ» ζωή. Οι Ιουδαίοι τους πολεμούν ως αλλόφυλους και οι ειδωλολάτρες τους διώκουν, και αυτοί που τους μισούν δεν μπορούν να προσδιορίσουν την αιτία της έχθρας τους.

Να το πω απλά: Ό,τι είναι για το σώμα η ψυχή, είναι και για τον κόσμο οι Χριστιανοί. Όπως είναι διάχυτη σ' όλο το σώμα η ψυχή, με τον ίδιο τρόπο είναι και οι Χριστιανοί στον κόσμο. Κατοικεί στο σώμα η ψυχή αλλά δεν είναι στοιχείο του σώματος· και οι Χριστιανοί κατοικούν στον κόσμο αλλά δεν είναι του κόσμου».

Προς Διόγνητον επιστολή, ΡG02 (Απόδοση στα νέα ελληνικά).

Από την Αγία Γραφή: Οι χριστιανοί στον κόσμο

«Μην προσαρμόζεστε στη νοοτροπία αυτού του κόσμου, αλλά να μεταμορφώνεστε συνεχώς προς το καλό, αποκτώντας το νέο φρόνημα του πιστού. Έτσι θα μπορείτε να διακρίνετε ποιο είναι το θέλημα του Θεού, το καλό και αρεστό στον Θεό και τέλειο».

Ρωμ 12, 2.

«Να τα εξετάζετε όλα και να κρατάτε ό,τι είναι χρήσιμο».

Α΄ Θεσ 5, 21.

Οι συνέπειες της εκκοσμίκευσης σε προσωπικό και συλλογικό επίπεδο

Συνέπειες της εκκοσμίκευσης στην κοινωνία

«Η επιλογή της προγραμματικής εκκοσμίκευσης καθιστά τις κοινωνίες πνευματικά και ηθικά φτωχότερες. Τις απομακρύνει από το θρησκευτικό εκείνο βάθος από το οποίο θα μπορούσαν να αντλήσουν πολύτιμα υπαρξιακά και ηθικά αποθέματα. Ο χώρος της χριστιανικής πίστης αποτελεί ανεξάντλητη πηγή αξιών, συμβόλων, εικόνων, και οραμάτων, που εμπλουτίζουν τόσο την ανθρώπινη ζωή όσο και τη δημόσια συζήτηση. Για παράδειγμα, όταν συζητάμε για τα έμβρυα, την ευγονική, και τη χρήση ανθρώπινου γενετικού υλικού, για το εάν θα ενθαρρύνουμε ή όχι τις μεταμοσχεύσεις και υπό ποιους όρους, ή για το εάν θα επιτρέψουμε την ευθανασία, όταν αναρωτιόμαστε για το πώς θα μεταχειριστούμε τους φυλακισμένους, τους πρόσφυγες, τους μετανάστες, τους άνεργους, ή τους άπορους, όταν καλούμαστε να επιλέξουμε ανάμεσα στην ειρήνη και τον πόλεμο, ή ανάμεσα στον φασισμό και τη δημοκρατία, θα ήταν ασύνετο να θέσουμε τη χριστιανική πίστη εκτός της δημόσιας συζήτησης, και τούτο όχι μόνο διότι πολλοί πολίτες διαμορφώνουν τις απόψεις και τη

στάση τους ως προς τα παραπάνω με βάση, ή σε διάλογο με τη χριστιανική πίστη, αλλά και διότι ο ίδιος ο πολιτισμός της Ευρώπης βασίζεται εν πολλοίς στους πυλώνες της χριστιανικής και της ουμανιστικής παράδοσης (εκ των οποίων η δεύτερη απορρέει εν μέρει από την πρώτη). Ο Χάμπερμας έχει δίκιο όταν, έχοντας κατά νουν κυρίως τον χριστιανισμό, επισημαίνει ότι [...] είναι προς το συμφέρον και του ίδιου του συνταγματικού κράτους να προστατεύει τις πολιτισμικές πηγές που τροφοδοτούν την κανονιστική συνείδηση και την αλληλεγγύη των πολιτών. Ο αποκλεισμός της χριστιανικής θρησκείας από τον δημόσιο χώρο θα σήμαινε όχι μόνο μια ακρωτηριασμένη δημοκρατία, αλλά και μια Ευρώπη αποκομμένη από πηγές που αρδεύουν τον πολιτισμό της».

Μπαθρέλλος, π. Δ., *Οι χριστιανοί στους χρόνους της μετα-εκκοσμίκευσης*, Εν πλω, Αθήνα, 2016, σελ. 70-71.

Το μπουρκίνι ως κοινωνικό πρόβλημα και ως έκφραση θρησκευτικής ελευθερίας.

«Ναι» στο μπουρκίνι έδωσε η γαλλική Δικαιοσύνη

Το ανώτατο διοικητικό δικαστήριο της Γαλλίας, διέταξε την αναστολή της απαγόρευσης του μπουρκίνι στην πόλη Βιλνέβ-Λουμπέ, μία από τις περισσότερες από 20 γαλλικές πόλεις που είχαν απαγορεύσει το ολόσωμο μαγιό που φορούν χιλιάδες μουσουλμάνες γυναίκες. Στην απόφασή του, το Συμβούλιο του Κράτους χαρακτηρίζει την απαγόρευση του μπουρκίνι σοβαρό και παράνομο περιορισμό των θεμελιωδών ατομικών ελευθεριών.

«Ναι» στο μπουρκίνι έδωσε η γαλλική Δικαιοσύνη, Δημοσιεύθηκε 26/8/2016, skai (Ανακτήθηκε 14/5/2017).

Κριτική στάση απέναντι στην εκκοσμίκευση

Απόφαση Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Λουξεμβούργο, 31 Μαΐου 2016

Προτάσεις της γενικής εισαγγελέα στην υπόθεση C-157/15:

(Samira Achbita και Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding κατά G4S Secure Solutions NV)

Κατά την εκτίμηση της γενικής εισαγγελέα Kokott, μπορεί να γίνει δεκτή η απαγόρευση της μαντίλας εντός επιχείρησης. Εάν η απαγόρευση στηρίζεται σε γενικό κανόνα επιχείρησης ο οποίος δεν επιτρέπει εμφανή πολιτικά, φιλοσοφικά και θρησκευτικά σύμβολα στον χώρο εργασίας, μπορεί να δικαιολογείται, προκειμένου να εφαρμοσθεί η θεμιτή πολιτική θρησκευτικής ουδετερότητας

και ουδετερότητας ως προς τις πεποιθήσεις την οποία επιδιώκει ο εργοδότης.

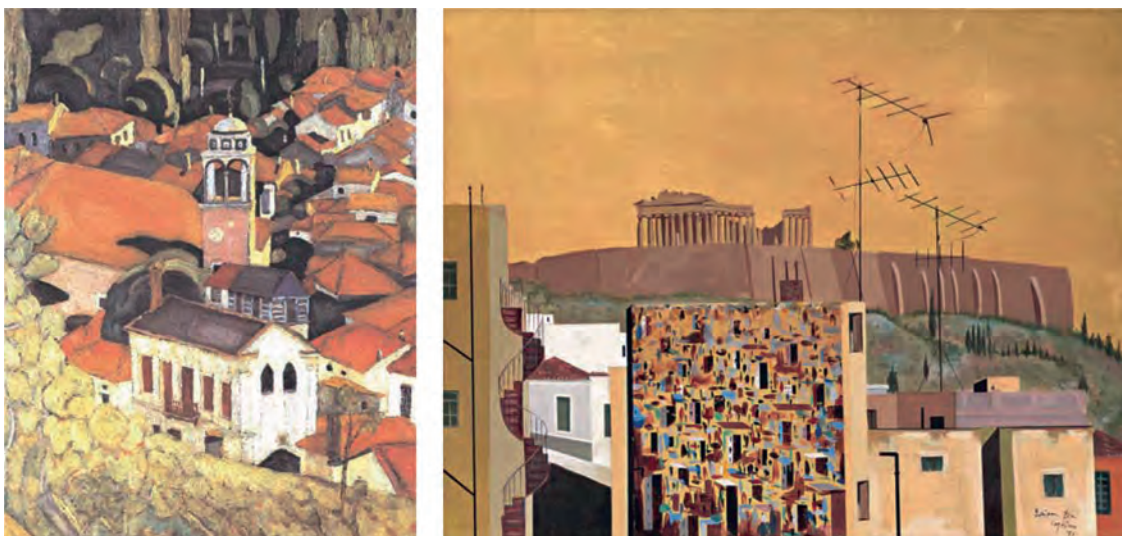
Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ανακοινωθέν Τύπου αριθ. 54/16, Λουξεμβούργο, 31/5/2016 (Ανακτήθηκε 14/5/2017).

Κριτική στάση απέναντι στην εκκοσμίκευση

Σχέσεις κράτους – εκκλησίας

«Η ίδια η συμπεριφορά της διοίκησης της Εκκλησίας, η νοοτροπία της και οι απαιτήσεις της θέτουν επιτακτικά το ζήτημα αλλαγής των σχέσεων αυτών (σημ. σχέσεων Κράτους – Εκκλησίας). Εμφανίζεται να εκπροσωπεί κοινωνικές ιδέες και νοοτροπίες που είναι ξεπερασμένες στην εποχή μας. Το σημαντικό είναι ότι οι αντιλήψεις που εκπροσωπεί τις περισσότερες φορές είναι συντηρητικές κοινωνικές ή ηθικιστικές αντιλήψεις, οι οποίες στην πραγματικότητα δεν έχουν καμιά σχέση με την ίδια τη διδασκαλία του Χριστιανισμού. Έχοντας όμως ως τακτική να μη διαλέγεται με κανένα, αναπαράγει εσωτερικά τις αντιλήψεις της, μάλιστα με την απειλή της τιμωρίας εκείνων που θα ήθελαν να διαφοροποιηθούν. Γι' αυτό λειτουργεί ως ανασταλτικός παράγοντας στις κοινωνικές εξελίξεις. Ο λόγος αυτός είναι από τους πιο σοβαρούς για να προχωρήσει ο χωρισμός του κράτους από την εκκλησία. Ο χωρισμός θα βοηθήσει και την ίδια. Θα αναγκαστεί εκ των πραγμάτων να διαλεχθεί ρεαλιστικά με τη σύγχρονη εποχή και να απαλλαγεί από το βυζαντινό και εθνικό σύνδρομο, που σε ορισμένες περιπτώσεις την οδηγεί σε εθνικιστική ρητορεία ή σε απομάκρυνση από τον πνευματικό σκοπό της.

Πέτρου, Ι., «Άνθρωπος, Κράτος, Εκκλησία: Προβληματισμοί για την αναγκαιότητα νέας ρύθμισης των σχέσεων Κράτους-Εκκλησίας», *Καθ' οδόν* 15, Μάιος 1999, σελ. 22-23.

Σπύρος Παπαλουκάς, «Καμπαναριό και κόκκινες στέγες», 1925. Σπύρος Βασιλείου, Ακρόπολη.